

Тема 12. Інші податки (Місцеві податки та збори)

Зміст теми 12

12.1. Історія становлення та сучасний стан місцевого оподаткування

12.2. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

12.3. Транспортний податок

12.4. Туристичний збір

12.5. Збір за місця для паркування транспортних засобів

12.6. Земельний податок

Завдання для самоконтролю

Глосарій

Список джерел для поглибленого вивчення теми

12.1. Історія становлення та сучасний стан місцевого оподаткування

Досвід справляння місцевих податків випереджав фінансову теорію на кілька століть. У Положенні про міське управління (1862 р.) визначені податки, які могли справлятися на користь міст: 1) оціночний з нерухомого майна, 2) з документів на право виробництва, торгівлі та промислів і 3) із трактирних закладів, заїжджих дворів і їстівних крамниць. За рішенням міських рад надавалося право вводити і додаткові збори: візницький та з перевізного промислу; на коней та екіпажи, що належать приватним особам, на собак тощо. У радянський період була розроблена система місцевих податків і зборів, затверджена Декретом «Про місцеві грошові кошти» від 9 грудня 1921 р. Місцеві податки включали відрахування від державного промислового податку у розмірі 25 відсотків, патентного та зрівняльного збору, 15 податків та зборів для міст та 9 податків і зборів для позаміських населених пунктів. Незважаючи на постійний науковий і практичний інтерес до місцевих податків, їх роль у формуванні доходів бюджетів завжди залишалася низькою, у 1926–1927 рр. (табл. 12.1) навіть з урахуванням збільшення кількості місцевих податків їх частка в доходах характеризувалася такими даними: Москва – 5,6 відсотків, Ленінград – 2,8 відсотків; Харків – 2,2 відсотків; Київ – 2,0 відсотків.

Питання справляння місцевих податків і зборів розглядалося у працях С. Іловайського, В. Твердохлебова, М. Цитовича, І. Янжула та інших. На думку В. Твердохлебова, під час установлення місцевих

податків і зборів відбувається боротьба за податкову автономію органів місцевого самоврядування. З одного боку, справляння місцевих податків державною владою повинно регулюватися відповідним законодавством, проте така централізація призводить до знищення інституту місцевого самоврядування, а з другого – повна автономія призведе до розбалансування бюджетної системи держави та зменшення надходжень до бюджетів усіх рівнів. Тому, вважає В. Твердохлебов, необхідно «надати місцям (органам місцевого самоврядування. – *Авт.*) певну свободу, але вона має полягати в тому, щоб обмеження виходили не від адміністративної влади, а були встановлені законом»¹.

Таблиця 12.1

Місцеві податки та оплати міст України

Назва прибутків	Надійшло 1926–27	Передбач. 1927–28
1. Податок з будівель	207.669	208.000
2. Подат. квартир. цільов.	288.689	300.000
3. Оплата з деревини	6.424	9.600
4. Податок а трансп. засобів	64.850	65.000
5. Податок з худоби	6.986	6.000
6. Оплата за вет.-сан. огляд	99.469	120.000
7. Податок з видовищ	153.286	165.000
8. Оплатаз рахунк. у рестор.	31.528	32.000
9. Оплата з казино	532	5.000
10. Прописочна оплата	70.775	75.000
11. Податок а афіш та оголошень	11.158	13.000
12. Одноразова оплата	143.222	150.000
13. Оплата ЗАГС	4.616	5.000
Разом	1.089.154	1 153.600
% участі у бюджеті	3,0	3,1
% зростання	–	5,9

Джерело: побудовано автором на основі: Кованько П. Л. Бюджет міста Києва / П. Л. Кованько // Праці коміс. для виучування фін. справ / за ред. Л. М. Яснопольського. – К., 1929. – Вип. 5, ч. 1. – С. 29–41.

Що стосується справляння податків, то місцеві органи влади мають перевагу перед державою щодо прямих податків завдяки можливості оцінювати майно швидше та правильніше. М. Цитович з цього приводу зазначає: «... комунальні органи більше заінтересовані в сумлінному виконанні цього завдання (облік та оцінювання майна. – *Авт.*) і краще знайомі з умовами та обставинами місцевого життя». У своїй праці «Місцеві видатки Пруссії у зв'язку з теорією видатків» М. Цитович вказує на окремі суперечливі обставини справляння прямих податків. Такою обставиною може бути зменшення оціночної вартості майна в разі

¹ Твердохлебов В. Н. Местные финансы / В. Н. Твердохлебов. – [2-е изд.]. – М., 1927. – С. 82.

застосування загальнодержавних і місцевих податків одночасно: «коли одночасно з державним податком з тих самих предметів обкладання стягується комунальний податок, місцеві союзи часто показують для державного податку свідомо занадто низьку оцінку, користуючись правильною оцінкою для своїх власних податків»¹. Тому учений схилився до думки, що пряме оподаткування має бути прерогативою місцевих органів влади, які будуть зацікавлені і в правильній оцінці майна, і вчасному справлянні податків, і в справедливості стосовно платників у різних регіонах, чого неможливо досягти у разі загальнодержавного оподаткування.

Непряме оподаткування в межах місцевих союзів, на думку М. Цытовича, можливе лише за умов створення митних кордонів або застосування надбавок до загальнодержавних акцизних зборів. Неможливість забезпечення першої умови для справляння непрямих податків місцевими союзами полягає в тому, що в державах кінця XIX ст. вже не було внутрішніх митниць, оскільки вони гальмували б торгівлю, потребували б витрат на їх утримання. Щодо другої умови, то надбавки, установлені місцевими органами влади, призвели б до нерівномірного податкового навантаження у різних місцевостях та прийнятні лише за наявності виробництва підакцизних товарів.

Система місцевих податків, вважає В. Твердохлебов, має будуватися переважно на прямому обкладанні. Загальний прибутковий податок доцільно справляти у формі обмежених законом надбавок або надходжень у формі державних відрахувань з еквалізаційного фонду, що раніше був запропонований П. Гензелем. Реальні податки можуть бути надбавочними або самостійними. Усі інші види місцевих податків варто застосовувати, зважаючи на стан податкової системи. Самостійні податки найбільш бажані в обкладанні нерухомості, оскільки дають змогу пристосовуватися до місцевих економічних умов, установлюючи податки на землю за цінністю, податок на приріст цінності землі та ін. Крім зазначених основних форм варто надати місцевим органам право справляти різноманітні дрібні збори, податки на предмети розкоші, спеціальні збори, різного роду мита й якнайменше обмежувати місцеві органи у виборі вказаних форм².

У Росії місцевий податок був уведений у 1866 р. на зміну подушного податку з міщан, він обмежувався містами та деякими містечками. Мав два об'єкти обкладання – рента з землі, на якій розташований будинок, та дохід, що приносить дана нерухомість. Досвід упровадження

¹ Цытович Н. Местные расходы Пруссии в связи с теорией местных расходов / Н. М. Цытович. – К.: Типография С. В. Кульженко, 1898. – С. 267.

² Твердохлебов В. Н. Местные финансы / В. Н. Твердохлебов. – [2-е изд.]. – М., 1927. – С. 93.

європейськими країнами податку з будинків показує, що він був уведений як податок на вікна та двері, зокрема, у Франції цей податок був установлений у 1798 р. Він визначався за прогресивними ставками залежно від кількості вікон та дверей, що виходять та вулицю. На думку Г. Сидоренка, недоліком такого оподаткування будинків було, по-перше, неправильне визначення об'єкта оподаткування, по-друге, негативним наслідком могло бути зменшення кількості «отворів у будинках на шкоду зручностям та здоров'ю. ... під впливом цього податку із близько 346 тис. сільських домів кожен має тільки одні двері та понад 1 800 000 квартир – по одному вікну»¹. Окрім оподаткування за кількістю вікон і дверей використовували й інші ознаки. Наприклад, М. Добриловський у праці «Короткий курс фінансової науки» наводив досвід Данії оподаткування за квадратною площею кожного поверху, в Австрії та Угорщині – за числом кімнат. Таким чином, «домовий податок здебільшого являється комбінацією двох систем: оподаткування по дійсній прибутковості та класового, по зовнішнім ознакам оподаткування домів, як предметів споживання»². Проте проведення оцінки прибутковості з періодичністю у 5, 10, 15 років не давало можливості враховувати дійсний стан прибутковості майна.

Місцеві податки в умовах незалежної України були запроваджені у травні 1993 р. Декретом Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори»³, яким визначалися 16 видів місцевих податків і зборів (табл. 12.2).

Розвиток місцевого оподаткування відбувалося у напряму незначного коригування складу місцевих податків та зборів: податок з продажу імпортованих товарів запроваджено у 1993 р., податок на нерухоме майно (нерухомість), відмінне від земельної ділянки запроваджено у 2010 р., готельний збір та збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон відмінено у 2004 р. Збір за право використання суб'єктами підприємницької діяльності приміщень, пов'язаних з їх діяльністю, що знаходяться у центральній частині населеного пункту та у будинках, що є пам'ятками історії та культури запроваджено та скасовано у 2000 р., екскурсійно-туристичний збір стягувався декілька місяців у 2001 р., що свідчить про відсутність стабільності у податковій системі.

¹ Сидоренко Г. Д. Конспект лекцій по руському фінансовому праву / Г. Д. Сидоренко. – Ж., 1888. – С. 229.

² Добриловський М. Короткий курс фінансової науки. Ч. II / М. Добриловський. – Подєбради : Видавничого Т-ва при Українській господарській академії, 1924. – С. 21.

³ Про місцеві податки і збори : Декрет Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 р. № 56-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56-93>.

Місцеві податки та збори в Україні у 1993–2010 рр.

№ п/п	Найменування податку чи збору	Період справляння
1.	Готельний збір	1993–2004 ¹
2.	Збір за парковку автомобілів	1993–2010
3.	Ринковий збір	1993–2010
4.	Збір за видачу ордера на квартиру	1993–2010
5.	Збір з власників собак	1993–2010
6.	Курортний збір	1993–2010
7.	Збір за участь у бігах на іподромі	1993–2010
8.	Збір за виграш на бігах	1993–2010
9.	Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі	1993–2010
10.	Податок з реклами	1993–2010
11.	Збір за право використання місцевої символіки	1993–2010
12.	Збір за право проведення кіно– і телезімонок	1993–2010
13.	Збір за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей	1993–2010
14.	Комунальний податок	1993–2010
15.	Збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон	1993–2004 ²
16.	Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі	1993–2010
17.	Податок з продаж імпортованих товарів	1993–2010 ³
18.	Збір за право використання суб'єктами підприємницької діяльності приміщень, пов'язаних з їх діяльністю, що знаходяться у центральній частині населеного пункту та у будинках, що є пам'ятками історії та культури	2000
19.	Експерсійно-туристичний збір	2001 ⁴
20.	Податок на нерухоме майно (нерухомість), відмінне від земельної ділянки	2010 ⁵
21.	Податок на нерухоме майно(нерухомість), відмінне від земельної ділянки, встановлюється окремим законом	2010

Джерело: побудовано автором на основі Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» від 20.05.1993 р. № 56–93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56-93>.

¹ Про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори»: Закон України від 20.03.2003 р. № 641–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641-15>.

² Про внесення змін до деяких законів України: Закон України від 03.04.2003 р. № 703–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/703-15>.

³ Про доповнення Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори»: Закон України від 17.06.1993 р. № 3293–12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3293-12>.

⁴ Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. № 1805–III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.

⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Бюджетного кодексу України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2457–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2457-17>

З прийняттям Податкового кодексу України у 2011 р. система місцевого оподаткування була радикально реформована та складалася з двох податків та трьох зборів. Станом на початок 2016 р. до місцевих податків належав податок на майно та єдиний податок (див. тема 10), до місцевих зборів – збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

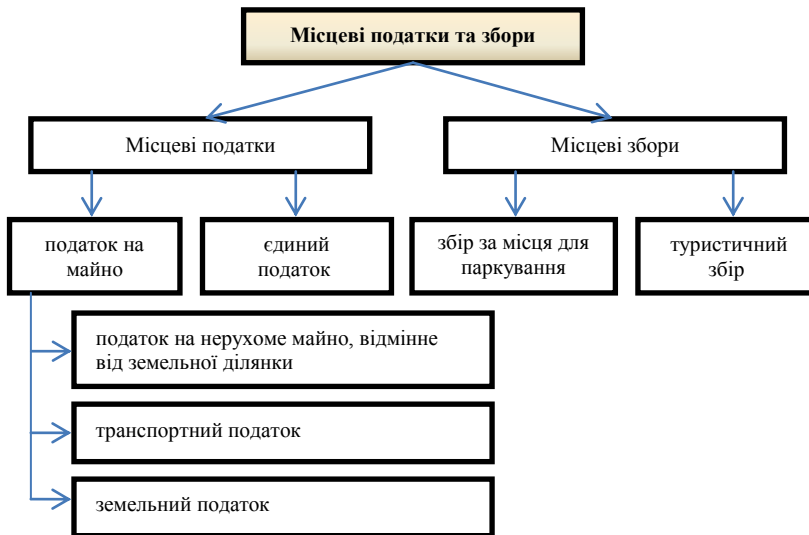

Рис. 12.1. Місцеві податки та збори в Україні

Джерело: побудовано автором на основі статтей 10 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Динаміка та структура надходжень місцевих податків та зборів до Зведеного бюджету України у 2007–2015 рр. наведена а рис. 12.2 та табл. 12.3.

У розвитку місцевого оподаткування з погляду фіскальної ефективності можна виділити два періоди, що пов'язано з його реформуванням та зміною складу місцевих податків та зборів, адміністрування та порядку нарахування. Перший період тривав до 2011 р. та місцеві податки та збори містили наведені у табл. 2.1 податки, проте надходження до місцевих бюджетів становили від 730 млн грн у 2007 р. до 819 млн грн у 2010 р. Частка надходжень від місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів становила близько 1 відсотка у 2007–2010 рр., тобто надходження від майже двох десятків різних податків і зборів не забезпечували покриття і одного відсотка місцевих видатків.

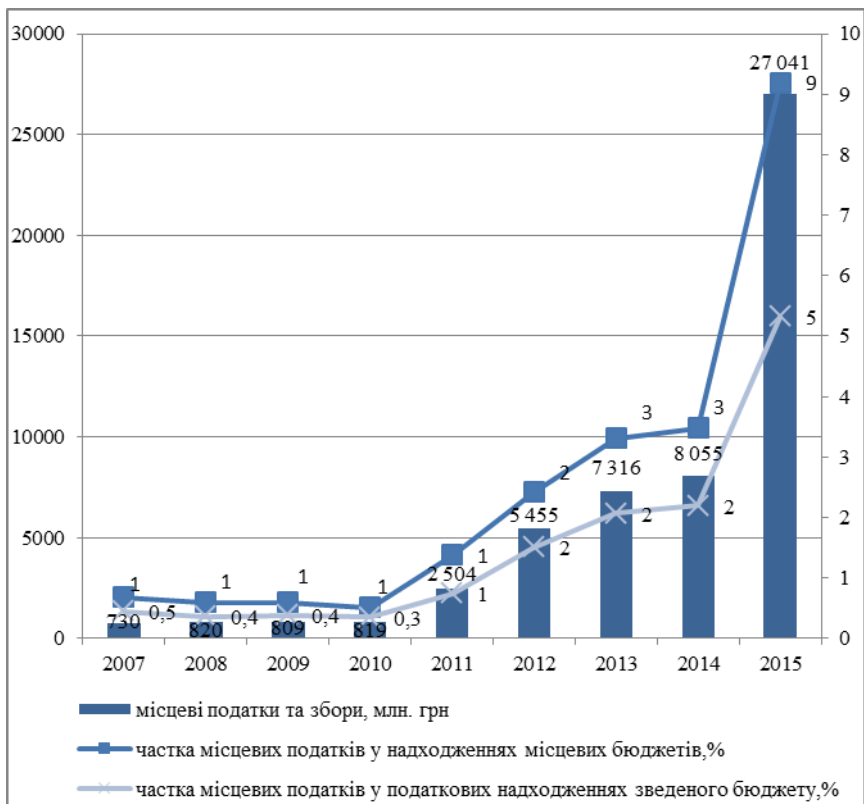

Рис. 12.2. Динаміка надходжень місцевих податків та зборів до місцевих та Зведеного бюджету України у 2007–2015 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних Державної казначейської служби України

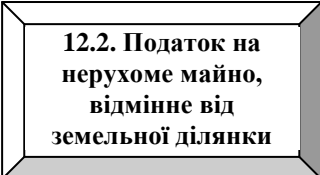
У 2011–2014 рр. частка надходжень від місцевих податків та зборів збільшилася до 9 відсотків доходів місцевих бюджетів та позитивна динаміка підтверджується збільшенням абсолютних показників: 2012 р. – 117,84 відсотків, 2013 р. – 34,12 відсотків, 2014 р. – 10,10 відсотків, 2015 р. – 235,70 відсотків. Посилення ролі місцевих податків у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування відбувається у контексті бюджетної децентралізації.

За внутрішньою структурою місцевих податків слід відмітити два бюджетоутворюючі податки: податок на нерухоме майно та єдиний податок.

У 2011–2014 рр. частка єдиного податку у місцевих податках та зборах була найбільшою та досягла максимального значення 92 відсотків у 2014 р., відповідно на всі інші податки та збори припадало лише 8 відсотків (податок на майно – 0,56 відсотків; збір за місця для паркування транспортних засобів – 0,76 відсотків; туристичний збір – 0,31 відсотків; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, – 6,34 відсотків). У 2015 р. реформування податку на майно мало наслідком збільшення надходжень у декілька сотень разів (з 44,88 млн грн у 2014 р. до 16011,14 млн грн у 2015 р.) та переважання надходжень податку на майно у надходженнях місцевих податків та зборів.

Місцеві ради обов'язково устанавлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю).

Місцеві ради вирішують питання щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору.

12.2. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

Платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості.

У разі перебування об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості у спільній частковій або спільній сумісній власності кількох осіб:

а) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній частковій власності кількох осіб, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку;

б) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділений в натурі, платником податку є одна з таких осіб-власників, визначена за їх згодою, якщо інше не встановлено судом;

в) якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб і поділений між ними в натурі, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку.

Об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки є об'єкт житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його частка.

**Склад та структура надходжень місцевих податків та зборів
до місцевих бюджетів у 2011–2015 рр.**

Код		2011		2012		2013		2014		2015	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
18000000	Місцеві податки, в тому числі:	2504,12	100,00	5 455,03	100,00	7316,20	100,00	8 055,15	100,00	27041,19	100,00
18010000	<i>Податок на майно</i>	–	–	0,09	0,00	22,54	0,31	44,88	0,56	16011,14	59,21
18010100	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості	–	–	0,0002	0,00	18,07	0,25	34,98	0,43	48,04	0,18
18010200	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості	–	–	0,09	0,00	4,47	0,06	9,90	0,12	50,02	0,18
18010300	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	–	–	–	–	–	–	–	–	1,52	0,01
18010400	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	–	–	–	–	–	–	–	–	646,12	2,39
18010500	Земельний податок з юридичних осіб	–	–	–	–	–	–	–	–	3 558,75	13,16
18010600	Орендна плата з юридичних осіб	–	–	–	–	–	–	–	–	9 413,90	34,81
18010700	Земельний податок з фізичних осіб	–	–	–	–	–	–	–	–	501,10	1,85
18010900	Орендна плата з фізичних осіб	–	–	–	–	–	–	–	–	1 357,67	5,02
18011000	Транспортний податок з фізичних осіб	–	–	–	–	–	–	–	–	348,54	1,29
18011100	Транспортний податок з юридичних осіб	–	–	–	–	–	–	–	–	85,48	0,32
18020000	<i>Збір за місця для паркування транспортних засобів</i>	56,53	2,26	68,37	1,25	64,50	0,88	61,21	0,76	60,22	0,22
18020100	Збір за місця для паркування транспортних засобів, сплачений юридичними особами	45,65	1,82	59,46	1,09	56,02	0,77	53,53	0,66	51,52	0,19
18020200	Збір за місця для паркування транспортних засобів, сплачений фізичними особами	10,88	0,43	8,91	0,16	8,48	0,12	7,68	0,10	8,70	0,03
18030000	<i>Туристичний збір</i>	27,75	1,11	38,39	0,70	41,69	0,57	24,77	0,31	37,13	0,14
18030100	Туристичний збір, сплачений юридичними особами	22,38	0,89	30,50	0,56	32,05	0,44	18,17	0,23	26,55	0,10
18030200	Туристичний збір, сплачений фізичними особами	5,37	0,21	7,89	0,14	9,64	0,13	6,60	0,08	10,58	0,04
18040000	<i>Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, що справлявся до 1 січня 2015 року</i>	431,94	17,25	532,54	9,76	546,95	7,48	511,05	6,34	-42,39	-0,16

Продовження таблиці 12.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
18040100	Збір за провадження торговельної діяльності (роздрібна торгівля), сплачений фізичними особами	116,60	4,66	141,26	2,59	148,00	2,02	135,64	1,68	-7,91	-0,03
18040200	Збір за провадження торговельної діяльності (роздрібна торгівля), сплачений юридичними особами	165,04	6,59	202,13	3,71	206,96	2,83	200,56	2,49	-20,59	-0,08
18040300	Збір за здійснення торгівлі валютними цінностями	3,09	0,12	0,94	0,02	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
18040500	Збір за провадження торговельної діяльності (оптова торгівля), сплачений фізичними особами	2,34	0,09	2,59	0,05	2,35	0,03	1,96	0,02	-0,10	0,00
18040600	Збір за провадження торговельної діяльності (ресторанне господарство), сплачений фізичними особами	34,94	1,40	44,16	0,81	46,23	0,63	41,74	0,52	-2,31	-0,01
18040700	Збір за провадження торговельної діяльності (оптова торгівля), сплачений юридичними особами	27,89	1,11	32,00	0,59	31,31	0,43	28,01	0,35	-2,35	-0,01
18040800	Збір за провадження торговельної діяльності (ресторанне господарство), сплачений юридичними особами	24,83	0,99	40,74	0,75	41,27	0,56	37,46	0,47	-1,96	-0,01
18040900	Збір за провадження торговельної діяльності із придбанням пільгового торгового патенту	0,43	0,02	0,33	0,01	0,27	0,00	0,31	0,00	0,00	0,00
18041000	Збір за провадження торговельної діяльності із придбанням короткотермінового торгового патенту	0,31	0,01	0,25	0,00	0,24	0,00	0,13	0,00	0,02	0,00
18041300	Збір за провадження діяльності з надання платних послуг, сплачений фізичними особами	0,67	0,03	0,61	0,01	0,49	0,01	0,40	0,01	-0,02	0,00
18041400	Збір за провадження діяльності з надання платних послуг, сплачений юридичними особами	9,51	0,38	10,93	0,20	10,45	0,14	9,66	0,12	-0,72	0,00
18041500	Збір за провадження торговельної діяльності нафтопродуктами, скрапленим та стиснутим газом на стаціонарних, малогабаритних і пересувних автозаправних станціях, заправних пунктах	36,54	1,46	42,28	0,78	45,79	0,63	46,71	0,58	-3,92	-0,01
18041700	Збір за здійснення діяльності у сфері розваг, сплачений юридичними особами	4,03	0,16	9,63	0,18	9,83	0,13	6,18	0,08	-1,87	-0,01
18041800	Збір за здійснення діяльності у сфері розваг, сплачений фізичними особами	5,73	0,23	4,71	0,09	3,74	0,05	2,29	0,03	-0,63	0,00
18050000	Єдиний податок	1 987,91	79,39	4 815,64	88,28	6 640,52	90,76	7 413,25	92,03	10975,09	40,59

Джерело: побудовано автором на основі даних Державної казначейської служби України

Не є об'єктом оподаткування:

а) об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також організацій, створених ними в установленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідного державного бюджету чи місцевого бюджету і є неприбутковими (їх спільній власності);

б) об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які розташовані в зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, визначені законом, в тому числі їх частки;

в) будівлі дитячих будинків сімейного типу;

г) гуртожитки;

г) житлова нерухомість непридатна для проживання, у тому числі у зв'язку з аварійним станом, визнана такою згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади;

д) об'єкти житлової нерухомості, в тому числі їх частки, що належать дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та особам з їх числа, визнаним такими відповідно до закону, дітям-інвалідам, які виховуються самотніми матерями (батьками), але не більше одного такого об'єкта на дитину;

е) об'єкти нежитлової нерухомості, які використовуються суб'єктами господарювання малого та середнього бізнесу, що провадять свою діяльність в малих архітектурних формах та на ринках;

є) будівлі промисловості, зокрема виробничі корпуси, цехи, складські приміщення промислових підприємств;

ж) будівлі, споруди сільськогосподарських товаровиробників, призначені для використання безпосередньо у сільськогосподарській діяльності;

з) об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, які перебувають у власності громадських організацій інвалідів та їх підприємств;

и) об'єкти нерухомості, що перебувають у власності релігійних організацій, статути (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, та використовуються виключно для забезпечення їхньої статутної діяльності, включаючи ті, в яких здійснюють діяльність засновані такими релігійними організаціями добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), крім об'єктів нерухомості, в яких здійснюється виробнича та/або господарська діяльність;

і) будівлі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг.

Базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток. База оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, які

перебувають у власності фізичних осіб, обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно та/або на підставі оригіналів відповідних документів платника податків, зокрема документів на право власності.

База оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності юридичних осіб, обчислюється такими особами самостійно виходячи із загальної площі кожного окремого об'єкта оподаткування на підставі документів, що підтверджують право власності на такий об'єкт.

База оподаткування об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи – платника податку, зменшується:

- а) для квартири/квартир незалежно від їх кількості – на 60 кв. метрів;
- б) для житлового будинку/будинків незалежно від їх кількості – на 120 кв. метрів;
- в) для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири/квартир та житлового будинку/будинків, у тому числі їх часток), – на 180 кв. метрів.

Таке зменшення надається один раз за кожний базовий податковий (звітний) період (рік).

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової нерухомості, для фізичних осіб не надаються на:

- об'єкт/об'єкти оподаткування, якщо площа такого/таких об'єкта/об'єктів перевищує п'ятикратний розмір неоподаткованої площі, затвердженої рішенням органів місцевого самоврядування;
- об'єкти оподаткування, що використовуються їх власниками з метою одержання доходів (здаються в оренду, лізинг, позичку, використовуються у підприємницькій діяльності).

Органи місцевого самоврядування до 1 лютого поточного року подають до відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням об'єкта житлової нерухомості відомості стосовно пільг.

Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості у розмірі, що *не перевищує три відсотки* розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування.

На прикладі м. Біла Церква Київської обл. наведемо розміри ставок податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для об'єктів нежитлової та житлової нерухомості, затверджені рішенням Білоцерківської міської ради від 28.01.2016 р. № 46–05–VII¹. За ставками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що наведені у табл. 12.4 та 12.5 можна стверджувати про наявність значної диференціації ставок для об'єктів нежитлової нерухомості: 0,0; 0,5; 1,0; 3,0 відсотків.

Таблиця 12.4

Розміри ставок податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для об'єктів нежитлової нерухомості

№ п/п	Типи об'єктів нежитлової нерухомості	Ставка податку, відсотки
1.	Будівлі готельні – готелі, мотелі, кемпінги, пансіонати, ресторани та бари, туристичні бази, табори для відпочинку, будинки відпочинку	1,0
2.	Будівлі офісні – будівлі фінансового обслуговування, адміністративно-побутові будівлі, будівлі для конторських та адміністративних цілей	1,0
3.	Будівлі офісні – будівлі фінансового обслуговування промислових підприємств, які не здаються ними в оренду, лізинг, позичку, тощо	0,5
4.	Адміністративно-побутові будівлі, будівлі для конторських та адміністративних цілей промислових підприємств, які не здаються ними в оренду, лізинг, позичку, тощо	0,0
5.	Будівлі торговельні – торгові центри, універмаги, магазини, криті ринки, павільйони та зали для ярмарків, станції технічного обслуговування автомобілів, їдальні, кафе, закусочні, бази та склади підприємств торгівлі й громадського харчування, будівлі підприємств побутового обслуговування	1,0
6.	Будівлі для публічних виступів (виключно казино, ігрові будинки); - казино, ігрові будинки	1,0 3,0
7.	Гаражі – гаражі (наземні й підземні) та криті автомобільні стоянки	0,5
8.	Гаражі – гаражі (наземні й підземні) та криті автомобільні стоянки в гаражно-будівельних кооперативах	0,5
9.	Господарські (присадибні) будівлі – допоміжні (нежитлові) приміщення, до яких належать сараї, хліві, гаражі, літні кухні, вбиральні, погребі, нависи, котельні, бойлерні, трансформаторні підстанції та майстерні, які не використовуються в комерційних цілях, тощо	0,0
10.	Інші будівлі	1,0

Джерело: побудовано автором на основі рішення Білоцерківської міської ради «Про встановлення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки у м. Білій Церкві» від 28.01.2016 р. № 46–05–VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyivobl.sfs.gov.ua/okremi-storinki/arhiv2/190014.html>.

¹ Про встановлення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки у м. Білій Церкві : Рішення Білоцерківської міської ради від 28.01.2016 р. № 46-05-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyivobl.sfs.gov.ua/okremi-storinki/arhiv2/190014.html>.

Нульова ставка податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для об'єктів нежитлової нерухомості встановлена для господарських(присадибних) будівель та адміністративно–побутових будівель, будівель для конторських та адміністративних цілей промислових підприємств, які не здаються ними в оренду, лізинг, позичку.

Ставка у розмірі 0,5 відсотків мінімальної заробітної плати, що у 2016 р. становила 6,89 грн та застосовувалася до офісних будівель та гаражів; 1 відсотка мінімальної заробітної плати (13,78 грн) застосовувалася до готельних будівель, офісних будівель, будівель для публічних виступів. Для житлової нерухомості застосовувалося єдина ставка 0,5 відсотків мінімальної заробітної плати.

Таблиця 12.5

Розміри ставок податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для об'єктів житлової нерухомості

№ п/п	Типи об'єктів житлової нерухомості	Ставка податку, відсотки
1.	Житловий будинок – будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного у ній проживання. Житлові будинки поділяються на житлові будинки садибного типу та житлові будинки квартирної типу різної поверховості. Житловий будинок садибного типу – житловий будинок, розташований на окремій земельній ділянці, який складається із житлових та допоміжних (нежитлових) приміщень	0,5
2.	Квартира – ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання	0,5
3.	Прибудова до житлового будинку – частина будинку, розташована поза контуром його капітальних зовнішніх стін, і яка має з основною частиною будинку одну (або більше) спільну капітальну стіну	0,5
4.	Котедж – одно-, півтораповерховий будинок невеликої житлової площі для постійного чи тимчасового проживання з присадибною ділянкою	0,5
5.	Кімнати у багатосімейних (комунальних) квартирах – ізольовані помешкання в квартирі, в якій мешкають двос чи більше квартиронаймачів	0,5
6.	Садові будинки – будинки для літнього (сезонного) використання, які в питаннях нормування площі забудови, зовнішніх конструкцій та інженерного обладнання не відповідають нормативам, установленим для житлових будинків	0,5
7.	Дачні будинки – житлові будинки для використання протягом року з метою позаміського відпочинку	0,5

Джерело: побудовано автором на основі рішення Білоцерківської міської ради «Про встановлення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки у м. Білій Церкві» від 28.01.2016 р. № 46–05–VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyivobl.sfs.gov.ua/okremi-storinki/arhiv2/190014.html>.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

Обчислення суми податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки з об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, здійснюється Державною фіскальною службою України за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) власника такої нерухомості у такому порядку:

а) за наявності у власності платника податку одного об'єкта житлової нерухомості, в тому числі його частки, податок обчислюється, виходячи з бази оподаткування та відповідної ставки податку;

б) за наявності у власності платника податку більше одного об'єкта житлової нерухомості одного типу, в т. ч. їх часток, податок обчислюється виходячи із сумарної загальної площі таких об'єктів та відповідної ставки податку;

в) за наявності у власності платника податку об'єктів житлової нерухомості різних видів, у т. ч. їх часток, податок обчислюється виходячи із сумарної загальної площі таких об'єктів та відповідної ставки податку;

г) сума податку, обчислена з урахуванням підпунктів «б» і «в» цього підпункту, розподіляється контролюючим органом пропорційно до питомої ваги загальної площі кожного з об'єктів житлової нерухомості;

г) за наявності у власності платника податку об'єкта (об'єктів) житлової нерухомості, у тому числі його частки, що перебуває у власності фізичної чи юридичної особи – платника податку, загальна площа якого перевищує 300 квадратних метрів (для квартири) та/або 500 квадратних метрів (для будинку), сума податку, збільшується на 25000 грн на рік за кожен такий об'єкт житлової нерухомості (його частку).

Обчислення суми податку з об'єкта/об'єктів нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, здійснюється контролюючим органом за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) власника такої нерухомості виходячи із загальної площі кожного з об'єктів нежитлової нерухомості та відповідної ставки податку.

Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку та відповідні платіжні реквізити, зокрема, органів місцевого самоврядування за місцезнаходженням кожного з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, надсилаються (вручаються) платнику податку контролюючим органом за місцем його податкової адреси (місцем реєстрації) до 1 липня року, що настає за базовим податковим (звітним) роком.

Щодо новоствореного (нововведеного) об'єкта житлової та/або нежитлової нерухомості податок сплачується фізичною особою-платником починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт.

Контролюючі органи за місцем проживання (реєстрації) платників податку в десятиденний строк інформують відповідні контролюючі органи за місцезнаходженням об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості про надіслані (вручені) платнику податку податкові повідомлення-рішення про сплату податку у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Нарахування податку та надсилання податкових повідомлень-рішень про сплату податку фізичним особам – нерезидентам здійснюють контролюючі органи за місцезнаходженням об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності таких нерезидентів.

Платники податку мають право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем проживання (реєстрації) для проведення звірки даних щодо:

- об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності платника податку;
- розміру загальної площі об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності платника податку;
- права на користування пільгою із сплати податку;
- розміру ставки податку;
- нарахованої суми податку.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів, зокрема документів на право власності, контролюючий орган за місцем проживання (реєстрації) платника податку проводить перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

Органи державної реєстрації прав на нерухоме майно, а також органи, що здійснюють реєстрацію місця проживання фізичних осіб, зобов'язані щоквартально у 15-денний строк після закінчення податкового (звітного) кварталу подавати контролюючим органам відомості, необхідні для розрахунку податку, за місцем розташування такого об'єкта нерухомого майна станом на перше число відповідного кварталу.

Щодо новоствореного (нововведеного) об'єкта житлової та/або нежитлової нерухомості декларація юридичною особою – платником подається протягом 30 календарних днів з дня виникнення права власності на такий об'єкт, а податок сплачується починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт.

Платники податку – юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і до 20 лютого цього ж року

подають контролюючому органу за місцезнаходженням об'єкта/об'єктів оподаткування декларацію¹ з розбивкою річної суми рівними частками поквартально.

Порядок сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Податок сплачується за місцем розташування об'єкта/об'єктів оподаткування і зараховується до відповідного бюджету.

Податкове зобов'язання за звітний рік з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки сплачується:

а) фізичними особами – протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

б) юридичними особами – авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

12.3. Транспортний податок

Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі, що об'єктами оподаткування відповідно до підпункту 267.2.1 пункту 267.2 Податкового кодексу України.

Об'єктом оподаткування транспортним податком є легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 750 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року. Така вартість визначається Міністерством економічного розвитку та торгівлі України, виходячи з марки, моделі, року випуску, типу двигуна, об'єму циліндрів двигуна, типу коробки переключення передач, пробігу легкового автомобіля, та розміщується на його офіційному веб-сайті².

Базою оподаткування транспортним податком є легковий автомобіль з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 750 розмірів мінімальної

¹ Про затвердження форми Податкової декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки : Наказ Міністерства фінансів України від 10.04.2015 р. № 408 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0479-15/paran15#n15>

² Про затвердження Методики визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів та внесення змін у додатки 1 і 2 до Порядку визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. № 66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/66-2016-%D0%BF/paran9#n9>

заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Ставка транспортного податку встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 25 000 грн за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування.

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

Обчислення суми транспортного податку з об'єкта/об'єктів оподаткування фізичних осіб здійснюється контролюючим органом за місцем реєстрації платника податку. Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми транспортного податку та відповідні платіжні реквізити надсилаються (вручаються) платнику податку контролюючим органом за місцем його реєстрації до 1 липня року базового податкового (звітного) періоду (року). Щодо об'єктів оподаткування, придбаних протягом року, податок сплачується фізичною особою-платником починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт. Контролюючий орган надсилає податкове повідомлення-рішення новому власнику після отримання інформації про перехід права власності. Нарахування податку та надсилання (вручення) податкових повідомлень-рішень про сплату податку фізичним особам – нерезидентам здійснюють контролюючі органи за місцем реєстрації об'єктів оподаткування, що перебувають у власності таких нерезидентів.

Органи внутрішніх справ зобов'язані до 1 квітня 2015 року подати контролюючим органам за місцем реєстрації об'єкта оподаткування відомості, необхідні для розрахунку податку. З 1 квітня 2015 року органи внутрішніх справ зобов'язані щомісячно, у 10-денний строк після закінчення календарного місяця подавати контролюючим органам відомості, необхідні для розрахунку податку, за місцем реєстрації об'єкта оподаткування станом на перше число відповідного місяця.

Платники податку – юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і до 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцем реєстрації об'єкта оподаткування декларацію за встановленою формою з розбивкою річної суми рівними частками поквартально. Щодо об'єктів оподаткування, придбаних протягом року, декларація юридичною особою – платником подається протягом місяця з дня виникнення права власності на такий об'єкт, а податок сплачується починаючи з місяця, в якому виникло право власності на такий об'єкт.

За об'єкти оподаткування, придбані протягом року, транспортний податок сплачується пропорційно кількості місяців, які залишилися до кінця року, починаючи з місяця, в якому проведено реєстрацію транспортного засобу. У разі спливу п'ятирічного віку легкового автомобіля протягом звітного року податок сплачується за період з 1 січня

цього року до початку місяця, наступного за місяцем, в якому вік такого автомобіля досяг (досягне) п'яти років.

Фізичні особи – платники транспортного податку мають право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем своєї реєстрації для проведення звірки даних щодо:

а) об'єктів оподаткування, що перебувають у власності платника податку;

б) розміру ставки податку;

в) нарахованої суми податку.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів (зокрема документів, що підтверджують право власності на об'єкт оподаткування, перехід права власності на об'єкт оподаткування, документів, що впливають на середньоринкову вартість легкового автомобіля), контролюючий орган за місцем реєстрації платника податку проводить перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення. Попереднє податкове повідомлення-рішення вважається скасованим (відкликаним).

Транспортний податок сплачується за місцем реєстрації об'єктів оподаткування і зараховується до відповідного бюджету.

Транспортний податок сплачується:

а) фізичними особами – протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення;

б) юридичними особами – авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом, які відображаються в річній податковій декларації.

12.4.Туристичний збір

Платниками туристичного збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, про встановлення туристичного збору, та отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк.

Платниками туристичного збору не можуть бути особи, які:

а) постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, у селі, селищі або місті, радами яких встановлено такий збір;

б) особи, які прибули у відрядження;

в) інваліди, діти-інваліди та особи, що супроводжують інвалідів I групи або дітей-інвалідів (не більше одного супроводжуючого);

г) ветерани війни;

г) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

д) особи, які прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів, що мають ліцензію на медичну практику та акредитацію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

е) діти віком до 18 років;

є) дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні заклади.

Ставка туристичного збору встановлюється у розмірі від 0,5 до 1 відсотка до бази справляння збору. За даними офіційного веб-сайту Державної фіскальної служби України та рішеннями місцевих рад, які справляють туристичний збір у 2016 р. найчастіше застосовували ставку у розмірі 1 відсотка.

Базою справляння туристичного збору є вартість усього періоду проживання (ночівлі) в місцях за вирахуванням податку на додану вартість.

До вартості проживання не включаються витрати на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), телефонні рахунки, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз), обов'язкове страхування, витрати на усний та письмовий переклади, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду.

Згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади справляння туристичного збору, податковими агентами може виступати:

а) адміністрації готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та іншими закладами готельного типу, санаторно-курортними закладами;

б) квартирно-посередницькі організації, які направляють неорганізованих осіб на поселення у будинки (квартири), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

в) юридичні особи або фізичні особи – підприємці, які уповноважуються сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаних територіальних громад, справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою.

Податкові агенти справляють туристичний збір під час надання послуг, пов'язаних з тимчасовим проживанням (ночівлею), і зазначають суму сплаченого збору окремим рядком у рахунку (квитанції) на проживання.

Сума туристичного збору, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально за місцезнаходженням податкових агентів.

Податковий агент, який має підрозділ без статусу юридичної особи, що надає послуги з тимчасового проживання (ночівлі) не за місцем реєстрації такого податкового агента, зобов'язаний зареєструвати такий підрозділ як податкового агента туристичного збору у контролюючому органі за місцезнаходженням підрозділу.

Базовий податковий (звітний) період туристичного збору дорівнює календарному кварталу.

12.5.Збір за місця для паркування транспортних засобів

Платниками збору за місця для паркування транспортних засобів є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи – підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних

територіальних громад, організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, в якому зазначаються їх місцезнаходження, загальна площа, технічне облаштування, кількість місць для паркування транспортних засобів, затверджується рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, про встановлення збору.

Таке рішення разом з переліком осіб, які уповноважені організувати та провадити діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів, надається виконавчим органом сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, контролюючому органу.

Об'єктом оподаткування збором за місця для паркування транспортних засобів є земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету, за винятком площі земельної ділянки, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів, передбачених для потреб інвалідів в Україні.

Базою оподаткування збором за місця для паркування транспортних засобів є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.

Ставки збору за місця для паркування транспортних засобів встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,15 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року.

При визначенні ставок збору сільські, селищні, міські ради або ради об'єднаних територіальних громад враховують місцезнаходження спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування транспортних засобів, спосіб поставлення транспортних засобів на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність. Ставка збору та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаних територіальних громад.

Наведемо приклад застосування збору за місця для паркування транспортних засобів у м. Києві та м. Біла Церква (Київська обл.) у 2015 р.

Ставка збору за місця для паркування транспортних засобів у м. Біла Церква за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності встановлена у розмірі від 0,03 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені на 1 січня податкового (звітного) року згідно переліку спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів в м. Біла Церква¹.

Ставка збору за місця для паркування транспортних засобів у м. Київ встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,05 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені на 1 січня податкового (звітного) року, відповідно до рішення та згідно з переліком паркувальних майданчиків, які закріплені за комунальним підприємством «Київтранспарксервіс» (табл. 12.6).

¹ Про встановлення місцевих податків і зборів у м. Біла Церква : Рішення Білоцерківської міської ради від 22.01.2015 р. № 1395-70-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyiv.sfs.gov.ua/rishennya-mistsevih-rad-/mistsevi-podatki-ta-zbori/zbir-za-mistsya-dlya-parkuvannya-transpor/>

**Ставки збору за місця для паркування
транспортних засобів у м. Київ¹**

Ставки збору	Межі територіальних зон платних засобів паркування	
0,05 відсотка	I територіальна зона	у межах вулиць та площ: пл. Європейська, вул. Михайлівська, вул. Трьохсвятительська, вул. Велика Житомирська, вул. Володимирська, вул. Льва Толстого, пл. Льва Толстого, вул. Велика Васильківська, вул. Сакаганського, вул. Еспланадна, вул. Басейна, вул. Шовковична, вул. Грушевського, пл. Європейська
0,04 відсотка	II територіальна зона	у межах вулиць та площ: вул. Набережно-Хрещатицька, вул. Ярославська, пров. Ярославський, вул. Нижній Вал, вул. Глибочицька, вул. Артема, вул. Мельникова, вул. О. Теліги, вул. Довженка, вул. Індустріальна, бульв. Чоколівський, просп. Червонозоряний, пл. Московська, бульв. Дружби Народів, Набережне шосе, вул. Набережно-Хрещатицька
0,03 відсотка	III територіальна зона	вулиці м. Києва від меж II територіальної зони до меж м. Києва

Джерело: побудовано автором на основі Рішення Київської міської ради «Положення про збір за місця для паркування транспортних засобів у м. Києві» від 28.01.2015 р. № 58/923 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyiv.sfs.gov.ua/rishennya-mistsevih-rad-/mistsevi-podatki-ta-zbori/zbir-za-mistsya-dlya-parkuvannya-transport/>

Базовий податковий (звітний) період збору за місця для паркування транспортних засобів дорівнює календарному кварталу. Сума збору за місця для паркування транспортних засобів, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально за місцезнаходженням об'єкта оподаткування.

¹ Положення про збір за місця для паркування транспортних засобів у м. Києві : Рішення Київської міської ради від 28.01.2015 р. № 58/923 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyiv.sfs.gov.ua/rishennya-mistsevih-rad-/mistsevi-podatki-ta-zbori/zbir-za-mistsya-dlya-parkuvannya-transport/>

12.6. Земельний податок

Платниками земельного податку є власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі.

Від сплати земельного податку звільнюються: інваліди першої і другої групи; фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років; пенсіонери (за віком); ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Звільнення від сплати податку за земельні ділянки поширюється на одну земельну ділянку за кожним видом використання у межах граничних норм:

- для ведення особистого селянського господарства – у розмірі не більш як 2 гектари;
- для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка): у селах – не більш як 0,25 гектара, в селищах – не більш як 0,15 гектара, в містах – не більш як 0,10 гектара;
- для індивідуального дачного будівництва – не більш як 0,10 гектара;
- для будівництва індивідуальних гаражів – не більш як 0,01 гектара;
- для ведення садівництва – не більш як 0,12 гектара.

Від сплати земельного податку звільнюються на період дії єдиного податку четвертої групи власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи.

Від сплати земельного податку звільнюються також юридичні особи, а саме:

- 1) санаторно-курортні та оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів;
- 2) громадські організації інвалідів України, підприємства та організації, які засновані громадськими організаціями інвалідів та спілками громадських організацій інвалідів і є їх повною власністю, де протягом попереднього календарного місяця кількість інвалідів, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відсотків середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці.

3) бази олімпійської та паралімпійської підготовки.

4) дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади незалежно від форми власності і джерел фінансування, заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

Об'єктами оподаткування земельним податком є: земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні; земельні частки (паї), які перебувають у власності.

Не сплачується земельний податок за земельні ділянки:

1) сільськогосподарські угіддя зон радіоактивно забруднених територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи (зон відчуження, безумовного (обов'язкового) відселення, гарантованого добровільного відселення і посиленого радіоекологічного контролю), і хімічно забруднених сільськогосподарських угідь, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства;

2) землі сільськогосподарських угідь, що перебувають у тимчасовій консервації або у стадії сільськогосподарського освоєння;

3) земельні ділянки державних сортовипробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур;

4) землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування – землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, штучними спорудами, тунелями, транспортними розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками, шумовими екранами, очисними спорудами і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

а) паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди, захисні насадження, шумові екрани, очисні споруди;

б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, склади, гаражі, резервуари для зберігання паливно-мастильних матеріалів, комплекси для зважування великогабаритного транспорту, виробничі бази, штучні та інші споруди, що перебувають у державній власності, власності державних підприємств або власності господарських товариств, у статутному капіталі яких 100 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі;

5) земельні ділянки сільськогосподарських підприємств усіх форм власності та фермерських (селянських) господарств, зайняті молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу їх у пору плодоношення, а також гібридними насадженнями, генофондовими колекціями та розсадниками багаторічних плодкових насаджень;

6) земельні ділянки кладовищ, крематоріїв та колумбаріїв.

7) земельні ділянки, на яких розташовані дипломатичні представництва, які відповідно до міжнародних договорів (угод), згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, користуються приміщеннями та прилеглими до них земельними ділянками на безоплатній основі.

8) земельні ділянки, надані для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення діяльності релігійних організацій України.

Базою оподаткування земельним податком є:

1) нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації. Рішення рад щодо нормативної грошової оцінки земельних ділянок, розташованих у межах населених пунктів, офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування нормативної грошової оцінки земель або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом;

2) площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Ставка земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, встановлюється у розмірі не більше 3 відсотків від їх нормативної грошової оцінки, а для сільськогосподарських угідь та земель загального користування – не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки.

Ставка податку встановлюється у розмірі не більше 12 відсотків від їх нормативної грошової оцінки за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної форми власності).

Ставка земельного податку за земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів, встановлюється у розмірі не більше 5 відсотків від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по АРК або по області.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування встановлюють ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку, що сплачується на відповідній території. Органи місцевого самоврядування до 25 грудня року, що передує звітному,

подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки рішення щодо ставок земельного податку та наданих пільг зі сплати земельного податку юридичним та/або фізичним особам.

Базовим податковим (звітним) періодом для земельного податку є календарний рік.

Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру. Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин та у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно у сфері будівництва щомісяця, але не пізніше 10 числа наступного місяця, а також за запитом відповідного контролюючого органу за місцезнаходженням земельної ділянки подають інформацію, необхідну для обчислення і справляння плати за землю, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Платники земельного податку (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік, з розбивкою річної суми рівними частками за місяцями. Подання такої декларації звільняє від обов'язку подання щомісячних декларацій. При поданні першої декларації (фактичного початку діяльності як платника плати за землю) разом з нею подається довідка (витяг) про розмір нормативної грошової оцінки земельної ділянки, а надалі така довідка подається у разі затвердження нової нормативної грошової оцінки землі. Платник має право подавати щомісяця звітну податкову декларацію, що звільняє його від обов'язку подання податкової декларації не пізніше 20 лютого поточного року, протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним.

Нарахування фізичним особам сум податку проводиться контролюючими органами, які видають платникові до 1 липня поточного року податкове повідомлення-рішення про внесення податку. За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у спільній власності кількох юридичних або фізичних осіб, податок нараховується з урахуванням прибудинкової території кожному з таких осіб:

1) у рівних частинах – якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділена в натурі, або одній з таких осіб-власників, визначеній за їх згодою;

2) пропорційно належній частці кожної особи – якщо будівля перебуває у спільній частковій власності;

3) пропорційно належній частці кожної особи – якщо будівля перебуває у спільній сумісній власності і поділена в натурі.

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у користуванні кількох юридичних або фізичних осіб, податок

нараховується кожному з них пропорційно тій частині площі будівлі, що знаходиться в їх користуванні, з урахуванням прибудинкової території.

Податкове зобов'язання щодо земельного податку, визначене у податковій декларації на поточний рік, сплачується рівними частками власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

Податкове зобов'язання з земельного податку, визначене у податковій декларації, у тому числі за нововідведені земельні ділянки, сплачується власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

Податок фізичними особами сплачується протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення.

Завдання для самоконтролю

1. Визначте сутність місцевих податків та зборів.
2. Якою є роль місцевих податків та зборів у наповненні дохідної частини місцевих бюджетів?
3. Охарактеризуйте розвиток місцевого оподаткування в Україні.
4. Яким є склад місцевих податків та зборів?
5. Що є об'єктом оподаткування для збору за місця для паркування транспортних засобів?
6. Що є базою оподаткування для збору за місця для паркування транспортних засобів?
7. Який порядок сплати за місця для паркування транспортних засобів?
8. Хто є платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки?
9. Що є базою справляння туристичного збору?
10. Який порядок сплати туристичного збору?

Глосарій

Податок на майно – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; плата за землю.

Транспортний податок – податок, що сплачують фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні легкові автомобілі, які використовувалися до 5 років і мають об'єм циліндрів двигуна понад 3000 куб. см.

Туристичний збір – це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету. Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади про встановлення туристичного збору, та отримують послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк.

Збір за місяць для паркування транспортних засобів – це місцевий збір, платниками є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи – підприємці, які організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

Спеціально відведені автостоянки – площа території (землі), що належить на правах власності територіальній громаді або державі, яка визначається органами місцевого самоврядування із встановленням правил щодо відповідальності за збереження транспортного засобу. До спеціально відведених автостоянок можуть належати комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету з метою здійснення організації паркування транспортних засобів. Не належать до спеціально відведених автостоянок гаражі, автостоянки, власники або користувачі яких є платниками земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності, а також земельні ділянки, що належать до прибудинкових територій; стаціонарне джерело забруднення – підприємство, цех, агрегат, установка або інший нерухомий об'єкт, що зберігає свої просторові координати протягом певного часу і здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферу та/або скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти.

Список джерел для поглибленого вивчення теми

Монографії, наукові доповіді, підручники

1. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні : монографія / Т. Г. Бондарук. – К., 2009. – 607 с.
2. Крисоватий А. І. Регіональна фіскальна політика: теоретичні засади та практичні домінанти реалізації в Україні : монографія / А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, М. Р. Ібрагімов, Г. В. Василевська, Ф. П. Ткачик; ред.: А. І. Крисоватий. – Т., 2012. – 401 с.
3. Луніна І. О. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів: монографія / І. О. Луніна, О. П. Кириленко, А. В. Лучка, Н. Б. Фролова, Ю. Д. Судникова, О. О. Руденко. – К., 2010. – 319 с.
4. Письменний В. В. Місцеве оподаткування в умовах реформування податкової системи України: монографія / В. В. Письменний. – Т.: Економічна думка, 2011. – 195 с.
5. Александрюк Т. Ю. Місцеве оподаткування в Україні: еволюція та перспективи розвитку : монографія / Т. Ю. Александрюк, Л. Б. Баранник, О. В. Вознюк, Т. О. Дулік, Н. І. Захарова; ред.: Л. Б. Баранник. – Дніпропетровськ, 2015. – 255 с.

Статті у наукових періодичних виданнях

1. Вікторчук М. В. Напрями гармонізації місцевих податків і зборів в Україні відповідно до законодавства Європейського Союзу [Електронний ресурс] / М. В. Вікторчук // Часопис Академії адвокатури України. – 2015. – Т. 8, № 3. – С. 10–17. – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2015_8_3_3
2. Бачо Р. Й. Оцінка ролі місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової безпеки органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Р. Й. Бачо, Н. М. Гапак, Е. Й. Иллар // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер : Економіка. – 2013. – Вип. 4. – С. 16–25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2013_4_5
3. Скоробогач В. І. Критерій класифікації та його значення для створення категорії місцевих податків та зборів [Електронний ресурс] / В. І. Скоробогач // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 384–387. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
4. Михайлов В. В. Місцеві податки та збори [Електронний ресурс] / В. В. Михайлов // Митна справа. – 2014. – № 1(2.1). – С. 235–241. – Режим доступу:[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2014_1\(2\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2014_1(2))
5. Попова Л. М. Місцеві податки та збори як основа ефективної діяльності органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] /

- Л. М. Попова // Європейські перспективи. – 2013. – № 12. – С. 123–130. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_12_23
6. Нагорний В. В. Оцінка ефективності справляння місцевих податків та зборів у контексті формування дохідної частини місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / В. В. Нагорний // Управління розвитком. – 2013. – № 21. – С. 94–96. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_21_39
 7. Синяєва Л. В. Формування ефективного механізму управління податковими джерелами наповнення місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / Л. В. Синяєва // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 4. – С. 207–213. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2013_4_44
 8. Шалімов В. В. Збір за місце для паркування транспортних засобів в системі місцевих податків і зборів України [Електронний ресурс] / В. В. Шалімов, С. О. Магопець // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 291–299. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2014_26_41